

WPROWADZENIE

Przemiany społeczne, gospodarcze i kulturowe w zasadniczym stopniu stymulowane są przez postępujący proces rozwoju sił wytwórczych. Związane są one z wdrażaniem nowych, innowacyjnych rozwiązań do procesów wytwórczych, modernizacji działalności usługowej oraz podnoszenia jakości funkcjonowania instytucji. Procesy te przejawiają się we wdrażaniu nowych technologii produkcji, nowej organizacji pracy, nowych form zarządzania, przy jednoczesnym zwracaniu uwagi na ich konsekwencje społeczne. Poważne znaczenie w zakresie nasilania tych procesów odgrywa wytyczana polityka społeczna, gospodarcza i kulturowa, która stwarza określone warunki dla rozwijania podstawowych badań naukowych, prac badawczo-rozwojowych, a następnie wdrażania ich wyników do działalności gospodarczej oraz podnoszenia jakości funkcjonowania instytucji. Działania te są niezbędne dla systematycznego podnoszenia konkurencyjności oferowanych produktów i usług, a także zwiększania atrakcyjności różnej skali układów przestrzennych dla generowania wewnętrznych i przyciągania zewnętrznych czynników rozwoju.

Ważną rolę w tym zakresie odgrywa dążenie do coraz precyzyjniejszego poznania mechanizmów kreowania procesów innowacyjnych oraz określanie ich wpływu na kształtowanie konkurencyjnych podmiotów gospodarczych, sprawnie działających instytucji umożliwiających przyspieszenie rozwoju gospodarki krajowej, regionalnej czy lokalnej. Działania w tym zakresie wydają się niezbędne, ponieważ coraz rozleglejsze obszary świata przechodzą z gospodarki industrialnej i postindustrialnej do fazy informacyjnej, w której podstawową bazę ekonomiczną stanowi nauka i gospodarka oparta na wiedzy. Prowadzi to w coraz większym stopniu do internacjonalizacji produkcji, rozszerzania obszarów rynkowych, przepływu kapitałów i technologii oraz metod zarządzania. Przyczynia się to w dużej mierze do nasilania procesów globalizacji i związanych z nimi procesów integracji europejskiej.

Na coraz większą złożoność tych procesów wpływa także pojawianie się w przestrzeni światowej, obok Stanów Zjednoczonych, Japonii i Unii Europejskiej, nowych światowych biegunów wzrostu: Chin, Rosji, Indii, Brazylii i Afryki Południowej, które w życiu politycznym i gospodarczym będą odgrywać coraz poważniejszą rolę oraz będą wpływać na nasilanie relacji konkurencyjnych między nimi o źródła zaopatrzenia surowcowego oraz rynki zbytu.

W świetle przedstawionych przesłanek należy przyjąć, że szczególne znaczenie ma dążenie do coraz bardziej precyzyjnego poznania mechanizmów kształtowania się tych coraz bardziej złożonych procesów, celem stworzenia przesłanek dla kształtowania racjonalnej struktury przestrzeni gospodarczej, społecznej i kulturowej. Do tej idei starają się nawiązywać prace Autorów reprezentujących różne ośrodki geograficzne, w których na gruncie geografii przemysłu podejmowana jest omówiona powyżej problematyka badawcza. W niniejszym tomie główna uwaga zostanie skierowana na analizę rozwijania innowacyjności firm reprezentujących różne branże oraz zmieniających się pod ich wpływem układów przestrzennych.

Studia wprowadzające, dotyczące miejsca innowacyjności w kształtowaniu procesów rozwoju gospodarczego układów przestrzennych na gruncie geografii, dają ogólne tło dla bardziej precyzyjnych studiów empirycznych dotyczących wybranych firm (Z. Ziolo, K. Lidin). Zwrócono w nich uwagę na problematykę kształtowania procesów innowacyjnych, ich miejsce w strukturze gospodarki narodowej, określenie roli czynników militarnych w zakresie pobudzania działalności innowacyjnej firm, wpływu klimatu społecznego na rozwój innowacyjności, nakłady finansowe na cele badawczo-rozwojowe, miejsca Polski w światowej strukturze innowacyjności, a także proponowano nowe ujęcia metodologiczne badania tej problematyki.

W kolejnej grupie prac przedstawiono znaczący wpływ innowacyjności na rozwój działalności światowych korporacji informatycznych (R. Uliszak, N. Grad, M. Boguś), w sektorze biotechnologii (S. Dorocki, J.P. Jastrzębski, P. Dawidko) oraz w przemyśle samochodowym (P. Lizak). Znaczący wpływ rozwoju innowacyjności zaznacza się także w przemyśle obronnym, który stanowi ważny segment rozwoju gospodarczego (P.L. Wilczyński). Do zmieniających się uwarunkowań, w wyniku nasilających się procesów konkurencyjności, nawiązuje także zachowanie tradycyjnych sektorów, w tym górnictwa węglowego (M. Tkocz, A. Heder). Podkreślono także ważną rolę rynku w rozwoju innowacyjnych produktów wynikającą z preferencji konsumentów (A.I. Szymańska).

Rozwijanie działań innowacyjnych wymaga także nowej organizacji w zakresie rozwijania kapitału intelektualnego, współpracy finansowej i prawnej, czego wyrazem jest kształtowanie sieci franczyzowych (I. Mashkina, K. Lidin, T. Baranov, A. Świętek). Ważnymi ośrodkami kreowania innowacyjności są uczelnie wpływające na rozwijanie i wdrażanie nowych rozwiązań w strukturze inkubatorów przedsiębiorczości (M. Godowska).

Podkreślano, że obok działalności produkcyjnej i zwracania uwagi na wyniki ekonomiczne, istotne znaczenie w procesie rozwoju światowych korporacji odgrywa ich społeczna odpowiedzialność w nawiązaniu do zasad etyki (K. Kowalska).

Mamy nadzieję, że przedstawione przykładowe studia częściowo pogłębiają ważną problematykę badawczą dotyczącą zachowań innowacyjnych firm, zwracają uwagę na jej znaczenie na polu badawczym geografii przemysłu i będą kontynuowane w pracach badawczych. Dlatego zachęcamy zainteresowanych do prezentowania swoich wyników na łamach „Prac Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”.

Zbigniew Ziolo,
Tomasz Rachwał